

دکتر اعوانی در مؤسسه گفت‌وگوی ادیان:

بهترین راه رسیدن به حقیقت، عرفان است

اعوانی افزود: از نظر آنسلم ایمان متقدم بر فهم است، یعنی ما نخست باید ایمان بیاوریم تا بفهمیم. ایمان آوردن حقایقی را در دسترس ما قرار می‌دهد که بدون آن این حقایق قابل فهم نیست.

دکتر اعوانی گفت: منطق ایمان با فهم دین ارتباط دارد. نمی‌شود از منطق ایمان صحبت کنیم، بدون اینکه از فهم دین سخنی به میان آوریم، زیرا از حکمت الهی به دور است که چیزی را بر ما تحمیل کند که قابل فهم نیست. به علاوه عقل و خرد انسان برترین قوه ادراکی اوست و خلودن قوه‌های بالاتر و برتر از فهم در انسان ایجاد نکرد است. پس به نظر نمی‌رسد که این قوه برتر در دین معطل بماند. بنابراین دین فهم و اساس فهم است. این استاد دانشگاه سپس با توسل به آرای غزالی، متفکر و عارف اسلامی به طرح این سؤال پرداخت که چطور می‌توانیم ادعا کنیم به فهم دین نایل آمده‌ایم، چه روشی برای فهم دین وجود دارد، چه کسانی در جست‌وجوی فهم دین هستند و راه رسیدن به حقیقت دین کدام است؟

اعوانی سپس افزود: غزالی از چهار طایفه متکلمان که خود را صاحب رأی و نظر در دین می‌دانند؛ باطنیه که دعوت پنهانی می‌کردند؛ فیلسوفان که از طریق منطق و برهان به حقیقت می‌رسند و بالاخره عرفا (یا صوفیه) که خود را خاصان حضرت حق می‌دانند و مدعی مشاهده و مکاشفه حقایق هستند نام می‌برد و می‌گوید وجود متکلمان در هر دینی برای دفاع از آن دین و پیراستن آن از شکوک و شبهات لازم است، اما منطق ایمان و حقیقت نزد آنها نیست، زیرا از یقینیان استفاده نمی‌کنند، بلکه به مشهودات و مسلمات متوسل می‌شوند و طالب حقیقت دین نیستند.

استاد فلسفه دانشگاه شهید بهشتی گفت: از نظر غزالی فیلسوفان نیز حقیقت و منطق ایمان را نزد خود ندارند و او برخی از آنها را زندیق می‌داند، برخی را طایفه می‌داند که نفس را فانی می‌دانند و به خلود نفس قایل نیستند، بنابراین با این که قایل به خالق هستند، معاد را باور ندارند. وی درباره الهیون می‌گوید: درست است که آنها به حقیقت رسیده‌اند، اما بقایای کفر و زندق هم در آنها دیده می‌شود. غزالی می‌گوید: در میان طوائفی که درباره آنها تحقیق کرده‌ام، عرفا تنها طایفه اهل حقیقت هستند و می‌توان از طریق عرفان به حقیقت رسید.

اعوانی گفت: دلیل غزالی بر این مدعا این است که علوم مانند کلام و فلسفه از بیرون به دین نگاه می‌کنند، نه از درون، اما عرفان تنها مکتبی است که به تعبیر او اهل تحقیقند و دین در آنها متحقق شده و معرفتی که به یک عارف دست می‌دهد، معرفت تصویری، تصدیقی و مفهومی نیست؛ عرفان حاصل ایمان یقینی به خداوند است. غزالی می‌گوید: من به یقین دانستم که طایفه عرفا سالک طریق حقیقت و سیرت آنها بهترین سیرت‌هاست، راه آنها بهترین راه و خوی آنان پاکیزه‌ترین خوی‌هاست.

دکتر اعوانی در پایان سخنان خود این سؤال را مطرح کرد که آیا فهم دین با مبنای مدرنیته سازگار است؟ آیا ما می‌توانیم با عقل مدرن، مثلاً با عقل هیوم و یا کانت دین را فهم کنیم؟ و گفت: در این مجال قصد پاسخ گفتن به این سؤال را ندارد.

دکتر اعوانی در سیزدهمین جلسه از سلسله سخنرانی‌های ماهانه مؤسسه گفت‌وگوی ادیان درباره منطق اهل ایمان سخن گفت.

وی در ابتدای سخنان خود با ذکر شعری از شیخ بهایی که می‌گوید: چند خوانی منطق یونانیان / منطق ایمانیان را هم بخوان، گفت: عده‌ای منطق یونانیان و منطق ایمانیان را در برابر هم قرار می‌دهند و آن دو را قابل جمع نمی‌دانند و می‌گویند این دو با هم متناقضند. عده دیگر برعکس، معتقدند این دو منطق با هم تناقض ندارند و قابل جمع هستند. با تأملی در این شعر به نظر می‌رسد شیخ بهایی نیز آن دو را قابل جمع می‌داند، اما با تأملی دیگر دانسته می‌شود که او این دو را در برابر هم قرار داده است، زیرا در مصرع اول بیان می‌کند که تا چه اندازه می‌خواهی منطق یونانیان را بخوانی و بعد توصیه می‌کند که منطق ایمانیان را هم بخوان. به نظر می‌رسد در این شعر مقداری ابهام وجود دارد.

دکتر اعوانی در ادامه سخن خود با اشاره به این حقیقت که میان فرهنگ یونانی با ادیان ابراهیمی همیشه تقابل وجود داشته است، دلیل آن را این نکته دانست که خاستگاه هر دو آنها در یک حوزه مدیترانه‌ای واقع شده است. وی سپس به این نکته اشاره کرد که وجود این تقابل باعث پیدایش کلام شد و نیز فرهنگ یونانی‌مآب از طریق تمدن یهود، مسیحی و اسلامی رشد پیدا کرد و ادامه حیات داد.

استاد فلسفه دانشگاه شهید بهشتی گفت: ژیلسون در پاسخ به کسانی که دین و ایمان را در برابر عقل قرار می‌دهند، این سؤال را مطرح می‌کند که آیا دین محض عمل است، یا نظر هم می‌تواند در آن دخالت داشته باشد افزود: البته ژیلسون با این نظر که دین محض عمل و منافی با نظر است، مخالف است.

ژیلسون می‌گوید: کسانی که می‌گویند دین مسیح در اوایل تاریخ خود هرگز جنبه نظری نداشته چه قصدی از این سخن دارند؟ مسیحیت را به صورتی که اینان ادعا می‌کنند - که گویی آیین محض عمل بوده و با هر گونه بحث نظری منافات دارد - در کجا می‌توان یافت.

دکتر اعوانی گفت: این دیدگاه نظر کردن در ذات دین است و ما نمی‌توانیم دین را از فکر و نظر خالی کنیم، اما این گرایش در همه ادیان ابراهیمی وجود دارد و کمتر در ادیان غیرابراهیمی مثل زرتشت و ادیان هندی که در آنها دین عین خرد است و در برابر خرد قرار نمی‌گیرد، دیده شده است.

رئیس مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران سپس با مقایسه آرای ترتولیان، متفکر و متکلم مسیحی با آنسلم قدیس، متفکر قرن دهم میلادی گفت: ترتولیان می‌گوید من ایمان دارم، زیرا ایمان داشتن بی‌معنی و محال است. یعنی لازم نیست من بفهمم به چه چیزی ایمان می‌آورم. صرف ایمان داشتن کافی است. در مقابل او، آنسلم قدیس مسأله ایمان را با فهم ارتباط می‌دهد و می‌گوید: ایمان وقتی ایمان است که در آن فهم باشد. ایمان آغاز است و پایان آن مؤدی به فهم دین می‌شود. ایمان حقایقی است که باید آن را مورد فهم قرار داد و این حقایق از طریق وحی در اختیار ما قرار گرفته است.

اسامی برخی از مراکز و کتابفروشی‌های ارائه‌دهنده مجله در تهران و شهرستان‌ها

تهران

شهر کتاب	حافظ، خ حافظ شمالی، نبش زرتشت شرقی، تلفن ۸۸۰۶۶۱۸
شهر کتاب	ساعی، خ ولیعصر، جنب پارک ساعی، تلفن ۸۷۱۸۲۰۰
شهر کتاب	شکوفه، خ ۱۷ شهرپور، نبش شکوفه، تلفن ۳۷۹۹۰۹۳
شهر کتاب	یاهنر، خ نیاوران، چهارراه کامرانیه، تلفن ۲۲۸۵۹۶۹
شهر کتاب	ملت مجیدیه شمالی، شمس آباد، تلفن ۲۵۱۸۴۸۴
شهر کتاب	نیاوران، خ نیاوران، پارک نیاوران، تلفن ۲۸۰۷۰۱۰
شهر کتاب	هفت چنار، خ هفت چنار، تلفن ۵۷۲۸۷۹۹
انتشارات آگاه	خ انقلاب، روبه‌روی دبیرخانه دانشگاه، تلفن ۶۴۶۷۳۳۳
انتشارات طرح نو	خ خرمشهر، خ نوبخت، بین پنجم و هفتم، تلفن ۸۵۰۰۱۳۸
انتشارات توس	خ انقلاب، اول خ دانشگاه شماره یک، تلفن ۶۴۶۱۰۰۷
کتابخانه طهوری	خ انقلاب، بین فروردین و فجر رازی، تلفن ۶۴۰۶۳۳۰
نشر اختران	خ انقلاب، بازارچه کتاب، تلفن ۶۴۶۲۲۸۲
نشر باغ	خ ولیعصر، مقابل پمپ بنزین باغ فردوس، تلفن ۲۷۱۸۵۵۵
نشر ثالث	خ کریمخان زند، نرسیده به ایرانشهر، تلفن ۸۳۲۵۳۷۷
نشر چشمه	خ کریمخان زند، نبش میرزای شیرازی، تلفن ۸۹۰۷۷۶۶
نشر داریوش	قلهک، جنب سینما فرهنگ، تلفن ۲۰۰۴۰۰
نشر نی	خ کریمخان زند، بعد از میرزای شیرازی، تلفن ۸۹۰۱۵۶۱
نشر و پژوهش فرزانه	خ کریمخان زند، خ مدبری، شماره ۱۶، تلفن ۸۳۱۰۲۵۳

شهرستان‌ها

اردبیل	چهارراه امام، کتابفروشی سعدی، تلفن ۲۲۴۸۶۸۵
ارومیه	خ امام، کتابفروشی انزلی، تلفن ۲۲۲۸۳۳۸
اسلامشهر	ایستگاه نوری، محل توزیع نشریات، تلفن ۲۳۴۲۲۴۱
اصفهان	خ چهارباغ، دروازه دولت، فرهنگسرای اصفهان، تلفن ۲۲۰۴۰۲۹
اصفهان	خ باغ گل‌دسته، کتابفروشی فرهنگیان اصفهان، تلفن ۲۲۱۱۳۳۹
اصفهان	خ آملادگاه، روبه‌روی هتل عباسی، کتابفروشی باستان، تلفن ۲۲۲۷۱۳۹
اهواز	خ حافظ، بین سلمان و سیروس، کتابفروشی رشد، تلفن ۲۲۱۷۰۰۰
تبریز	اول شریعتی جنوبی، کتابفروشی شایسته، تلفن ۵۵۵۲۴۵۸
تبریز	خ ارتش شمالی، شماره ۴۱، کتابفروشی سپهر، تلفن ۵۲۶۳۵۵۲
جزیره کیش	کتابفروشی روحی، تلفن ۴۴۲۰۰۱۴
دزفول	خ طالقانی، نبش هجرت، کتابفروشی رشد، تلفن ۲۲۴۱۰۱۲
زنجان	خ امام، روبه‌روی قدس ۷، کتابکده فرهنگ، تلفن ۳۲۲۴۵۱۶
سمنان	خ امام، نبش پاساژ رسالت، نشر خلاق، تلفن ۳۳۳۳۴۸۷
سندج	خ امام، کتابسرای نوروزی، تلفن ۲۲۲۶۹۶۲
شیراز	خ صورتگر، کتابفروشی دانش، تلفن ۳۳۰۹۲۶۱
شیراز	تقاطع رودکی و فردوسی، مؤسسه بی‌بیمار امروز، تلفن ۳۳۳۳۷۲۶
کرمان	چهارراه ارگ، فروشگاه نوین، تلفن ۲۲۲۲۸۶۴
کرمانشاه	میدان ارشاد اسلامی، سرپرستی روزنامه همشهری، تلفن ۸۲۳۸۰۵۸
قائم‌شهر	میدان طالقانی، کتابفروشی بلال حبشی، تلفن ۲۲۳۱۸۵۹
قزوین	خ خیام، کوچه کلیسا، کتابفروشی مولانا، تلفن ۲۲۲۷۹۷۸
قم	خ حجتیه، شماره ۷۱، کتاب طه، تلفن ۷۷۴۰۵۹۶
مشهد	چهارراه کوی دکتر، مؤسسه انتشارات امام خمینی (ره)، تلفن ۸۴۳۰۱۴۷